

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**Адміністративне судочинство**» вибіркового компоненту освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність)

за темою № 8 – «Перегляд судових рішень».

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30 серпня 2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25 серпня 2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29 серпня 2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук, професор Панова Ірина Вікторівна.
2. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук Клубань Марія Володимирівна.

Рецензенти:

1. Суддя Господарського суду Харківської області, кандидат юридичних наук Сальнікова Г.І.
2. Доцент кафедри адміністративного права та процесу Ф № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Казанчук І.Д.

План лекції

1. Загальні положення апеляційного провадження в адміністративній справі
2. Відкриття апеляційного провадження в адміністративній справі
3. Апеляційний розгляд адміністративної справи
4. Загальні положення касаційного провадження в адміністративній справі
5. Відкриття касаційного провадження в адміністративній справі
6. Касаційний розгляд адміністративної справи

1. Загальні положення апеляційного провадження в адміністративній справі

Суд апеляційної інстанції в адміністративних справах - це апеляційний адміністративний суд межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місцевий адміністративний суд (місцевий загальний суд як адміністративний суд чи окружний адміністративний суд), який постановив рішення.

Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

Велика Палата Верховного Суду переглядає в апеляційному порядку судові рішення Верховного Суду, ухвалені ним як судом першої інстанції.

Право на апеляційне оскарження мають - всі особи, якщо суд виніс рішення, щодо їх прав, свобод, інтересів чи обов'язків, навіть особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції.

Після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов'язки учасника справи.

Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, у будь-який час до початку апеляційного розгляду мають право приєднатися до апеляційної скарги, підтримавши її вимоги.

До заяви про приєднання до апеляційної скарги додається документ про сплату судового збору та докази надсилання (направлення) копії заяви іншим учасникам справи.

У заяві про приєднання до апеляційної скарги може міститися клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду апеляційної інстанції.

За загальним правилом строк на апеляційне оскарження становить 30 днів з дня оголошення рішення, а на ухвалу суду дається термін в 15 днів.

Не слід забувати і про можливість відновити терміни для апеляційного оскарження.

Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) на ухвалу суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

Строк на апеляційне оскарження також може бути поновлений в разі його пропуску з інших поважних причин.

Незалежно від поважності причини пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у разі, якщо апеляційна скарга прокурора, органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта владних повноважень подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків подання апеляційної скарги суб'єктом владних повноважень у справі, про

розгляд якої він не був повідомлений або до участі в якій не був залучений, якщо суд ухвалив рішення про його права та (або) обов'язки.

Кодекс адміністративного судочинства передбачає можливість оскаржувати ухвали суду незалежно від рішення суду, проте перелік ухвал, які підлягають оскарженню чітко визначено нормами кодексу.

Заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду. У разі подання апеляційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, суд апеляційної інстанції повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню.

Ухвали, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду

1) забезпечення доказів, відмови в забезпеченні доказів, скасування ухвали про забезпечення доказів;

2) забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, скасування забезпечення позову, відмови у забезпеченні позову, відмови у заміні заходу забезпечення позову або скасуванні забезпечення позову;

3) повернення заяви позивачеві (заявникові);

4) відмови у відкритті провадження у справі;

6) передачі справи на розгляд іншого суду;

7) відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;

8) затвердження умов примирення сторін;

9) призначення експертизи;

10) визначення розміру судових витрат;

11) зупинення провадження у справі;

12) залишення позову (заяви) без розгляду;

13) закриття провадження у справі;

14) внесення або відмови у внесенні виправлень у рішення;

15) відмови ухвалити додаткове рішення;

16) роз'яснення або відмови у роз'ясненні судового рішення;

17) відмови у відкритті провадження про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, відмови в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;

18) відмови у поновленні пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання;

19) відстрочення і розстрочення, зміни або встановлення способу і порядку виконання судового рішення;

20) заміни сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження;

21) повороту виконання рішення суду або відмови у повороті виконання рішення;

22) внесення чи відмови у внесенні виправлень до виконавчого документа, визнання чи відмови у визнанні виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;

23) окрема ухвала;

24) стягнення штрафу в порядку процесуального примусу;

25) накладення штрафу та інших питань судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах, постановлених судом відповідно до статті 382 КАС України;

26) відмови у відкритті провадження за заявою про відновлення втраченого судового провадження;

27) відновлення або відмови у відновленні повністю або частково втраченого судового провадження.

Апеляційна скарга раніше подавалася через місцевий адміністративний суд. В даний час, за новими правилами КАСУ, апеляційна подається безпосередньо в апеляційну інстанцію.

До апеляційної скарги пред'являються певні вимоги, встановлені КАСУ, в тому числі до скарги необхідно додати її копії та копії матеріалів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі, в тому числі довіреність і документ про оплату судового збору.

Апеляційна скарга подається у письмовій формі.

В апеляційній скарзі зазначаються:

- 1) найменування суду апеляційної інстанції, до якого подається скарга;
- 2) найменування суду першої інстанції, який ухвалив рішення, номер справи та дата ухвалення рішення;
- 3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає апеляційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, номери засобів зв'язку та електронної пошти, офіційна електронна адреса, за наявності;
- 4) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);
- 5) вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, до суду апеляційної інстанції;
- 6) обґрунтування вимог особи, яка подала апеляційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає неправильність чи неповнота дослідження доказів і встановлення обставин у справі та (або) застосування норм права;
- 7) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про витребування нових доказів, про виклик свідків тощо;
- 8) дата отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується;
- 9) перелік матеріалів, що додаються.

Апеляційна скарга може містити клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду апеляційної інстанції.

Якщо в апеляційній скарзі наводяться нові докази, які не були надані суду першої інстанції, то у ній зазначається причина, з якої ці докази не були надані.

До апеляційної скарги додаються:

- 1) документ про сплату судового збору;
- 2) копії апеляційної скарги відповідно до кількості учасників справи;
- 3) копії доданих до апеляційної скарги письмових матеріалів, що відсутні в учасників справи, відповідно до кількості учасників справи;
- 4) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції, за наявності.

Якщо апеляційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

2. Відкриття апеляційного провадження

Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції

Апеляційна скарга реєструється у день її надходження до суду апеляційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою

До апеляційної скарги, яка оформлена з порушенням вимог, встановлених статтею 296 КАС України, суд постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху. В ухвалі про залишення позовної заяви без руху зазначаються недоліки позовної заяви, спосіб і строк їх усунення, який не може перевищувати десяти днів з дня вручення ухвали про залишення позовної заяви без руху.

Апеляційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 295 КАС України, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції з заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку.

Апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції також, якщо:

1) апеляційна скарга подана особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання;

3) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції.

Питання про залишення апеляційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги. Питання про повернення апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує протягом п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Про повернення апеляційної скарги приймається ухвала, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

Копія ухвали про повернення апеляційної скарги надсилається учасникам справи. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення апеляційної скарги разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо:

1) апеляційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття провадження у зв'язку з відмовою від раніше поданої апеляційної скарги цієї самої особи на це саме судові рішення;

3) є постанова про залишення апеляційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судові рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

Питання про відмову у відкритті апеляційного провадження суд апеляційної інстанції вирішує протягом п'яти днів після надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження надсилається учасникам справи. Скаржнику надсилається копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Відкриття апеляційного провадження

За відсутності підстав для залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги чи відмови у відкритті апеляційного провадження суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження у справі.

Питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків.

В ухвалі про відкриття апеляційного провадження зазначається строк для подання учасниками справи відзиву на апеляційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи, необхідних для розгляду скарги на судові рішення. Якщо разом з апеляційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття апеляційного провадження встановлює строк,

протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Якщо апеляційна скарга подана з пропуском визначеного цим Кодексом строку, суд у випадку поновлення строку на апеляційне оскарження зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

Суд апеляційної інстанції надсилає копії апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи разом з ухвалою про відкриття апеляційного провадження у справі.

Учасники справи мають право подати до суду апеляційної інстанції відзив на апеляційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом апеляційної інстанції в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

Відзив на апеляційну скаргу має містити:

- 1) найменування суду апеляційної інстанції;
- 2) ім'я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, за наявності;
- 3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;
- 4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу;
- 5) перелік матеріалів, що додаються.

У відзиві на апеляційну скаргу може міститися клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду апеляційної інстанції.

Відсутність відзиву на апеляційну скаргу не перешкоджає перегляду рішення суду першої інстанції.

До відзиву на апеляційну скаргу додаються докази надсилання (надання) копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

Суд апеляційної інстанції закриває апеляційне провадження, якщо:

1) після відкриття апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги;

2) після відкриття апеляційного провадження виявилось, що апеляційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося.

Про закриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

3. Апеляційний розгляд

Підготовка справи до апеляційного розгляду

Суддя-доповідач в порядку підготовки справи до апеляційного розгляду:

1) з'ясовує склад учасників судового процесу. У разі встановлення, що рішення суду першої інстанції може вплинути на права та обов'язки особи, яка не брала участі у справі, залучає таку особу до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору;

2) з'ясовує обставини, на які посилаються учасники справи як на підставу своїх вимог і заперечень;

3) з'ясовує, які обставини визнаються та які заперечуються учасниками справи;

4) пропонує учасникам справи подати нові докази, на які вони посилаються, або витребує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу, або з власної ініціативи;

5) вирішує питання щодо поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції;

6) за клопотанням учасників справи вирішує питання про виклик свідків, призначення експертизи, судових доручень щодо збирання доказів, залучення до участі у справі спеціаліста, перекладача; вирішує інші письмово заявлені клопотання учасників справи;

7) вирішує питання про можливість письмового провадження за наявними у справі матеріалами у суді апеляційної інстанції;

8) вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду справи.

Усі судові рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки справи до апеляційного розгляду, викладаються у формі ухвали.

Підготовчі дії, визначені пунктами 4-6, вчиняються з дотриманням прав усіх учасників справи подати свої міркування або заперечення щодо їх вчинення.

Якщо під час вивчення матеріалів справи суддя-доповідач виявить нерозглянуті зауваження щодо правильності чи повноти фіксування судового процесу технічними засобами або нерозглянуті письмові зауваження щодо правильності чи повноти протоколу судового засідання, або невирішене питання про ухвалення додаткового рішення, суддя-доповідач постановляє ухвалу із зазначенням строку, протягом якого суд першої інстанції має усунути недоліки.

Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій у разі необхідності та призначення справи до розгляду.

Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа розглядається з повідомленням учасників справи.

Межі перегляду судом апеляційної інстанції

Суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

Суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї.

Докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об'єктивно не залежали від нього.

Суд апеляційної інстанції не може розглядати позовні вимоги та підстави позову, що не були заявлені в суді першої інстанції.

Строк розгляду апеляційної скарги

Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

У виняткових випадках апеляційний суд за клопотанням сторони та з урахуванням особливостей розгляду справи може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, про що постановляє ухвалу.

Апеляційний розгляд справи у судовому засіданні

Апеляційний розгляд здійснюється колегією суддів у складі трьох суддів за правилами розгляду справи судом першої інстанції за правилами спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, встановлених відповідною главою КАС України.

Після відкриття судового засідання і вирішення клопотань учасників справи суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судового рішення, що оскаржується, апеляційної скарги та відзиву на неї.

Для надання пояснень, а також для виступу у судових дебатах першій надається слово особі, що подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, першим дає пояснення позивач. За ними дають пояснення і виступають у дебатах особи, які приєдналися до апеляційної скарги, а потім - інші учасники справи.

Після закінчення перевірки підстав для апеляційного перегляду колегія суддів виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами

Суд апеляційної інстанції може розглянути справу без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, якщо справу може бути вирішено на підставі наявних у ній доказів, у разі:

- 1) відсутності клопотань від усіх учасників справи про розгляд справи за їх участю;
- 2) неприбуття жодного з учасників справи у судові засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце судового засідання;
- 3) подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, які ухвалені в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін (у порядку письмового провадження).

Якщо під час письмового провадження за наявними у справі матеріалами суд апеляційної інстанції дійде висновку про те, що справу необхідно розглядати у судовому засіданні, то він призначає її до апеляційного розгляду в судовому засіданні.

Велика Палата Верховного Суду як суд апеляційної інстанції може розглянути справу без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження), якщо характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають участі сторін.

Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції

Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються в порядку, передбаченому для розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції з урахуванням особливостей апеляційного провадження.

Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 3, 6, 7, 11, 14, 26 частини першої статті 294 КАС України, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження).

З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

У випадках скасування судом апеляційної інстанції ухвал про відмову у відкритті провадження у справі, про повернення позовної заяви, зупинення провадження у справі, закриття провадження у справі, про залишення позову без розгляду справа (заява) передається на розгляд суду першої інстанції.

Наслідки неявки в судові засідання учасників справи

Суд апеляційної інстанції відкладає розгляд справи в разі неявки у судові засідання учасника справи, стосовно якого немає відомостей про вручення йому судової повістки, або за його клопотанням, коли повідомлені ним причини неявки буде визнано судом поважними.

Неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

Якщо суд апеляційної інстанції визнав обов'язковою участь у судовому засіданні учасників справи, а вони не прибули, суд апеляційної інстанції може відкласти апеляційний розгляд справи.

Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судові рішення

За наслідками розгляду апеляційної скарги на судові рішення суду першої інстанції суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо визнає, що суд першої інстанції правильно встановив обставини справи та ухвалив судові рішення з додержанням норм матеріального і процесуального права.
- 2) скасувати судові рішення повністю або частково і ухвалити нове судові рішення у відповідній частині або змінити судові рішення;

Підставами для скасування судового рішення суду першої інстанції повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення є:

- 1) неповне з'ясуванням судом обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків, викладених у рішенні суду першої інстанції, обставинам справи;

4) неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права.

Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи.

Порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судового рішення та ухвалення нового рішення суду, якщо:

1) справу розглянуто неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і підстави його відводу визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованими, якщо апеляційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

3) справу розглянуто адміністративним судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою;

4) суд прийняв рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі;

5) судові рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у судовому рішенні;

6) судові рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу;

7) суд розглянув за правилами спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

3) скасувати судові рішення повністю або частково і у відповідній частині закрити провадження у справі повністю або частково або залишити позовну заяву без розгляду повністю або частково;

4) визнати нечинним судові рішення суду першої інстанції повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині;

Судові рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню повністю або частково в апеляційному порядку і позовна заява залишається без розгляду або провадження у справі закривається у відповідній частині з підстав, встановлених відповідно статтями 238, 240 КАС України.

Порушення правил юрисдикції адміністративних судів, встановлених статтею 19, є обов'язковою підставою для скасування рішення із закриттям провадження незалежно від доводів апеляційної скарги.

5) скасувати судові рішення і направити справу для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;

Рішення суду підлягає скасуванню з направленням справи на розгляд за встановленою законом підсудністю, якщо рішення прийнято судом з порушенням правил юрисдикції (підсудності), визначених статтями 20, 22, 25-28 КАС України.

Справа не підлягає направленню на новий розгляд у зв'язку з порушеннями правил територіальної юрисдикції (підсудності), якщо учасник справи, який подав апеляційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

Підставами для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції є:

1) неповне з'ясуванням судом обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків суду обставинам справи;

4) неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, які призвели до неправильного вирішення питання.

Набрання судовими рішеннями суду апеляційної інстанції законної сили

Постанова суду апеляційної інстанції набирає законної сили з дати її прийняття.

Ухвала суду апеляційної інстанції набирає законної сили з моменту її проголошення.

Ухвала, постановлена судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи в письмовому провадженні, набирає законної сили з моменту її підписання суддею (суддями).

Після закінчення апеляційного розгляду справа у п'ятнадцятиденний строк повертається до суду першої інстанції, який її розглядав.

4. Загальні положення касаційного провадження в адміністративній справі

Судом касаційної інстанції в адміністративних справах є Верховний Суд.

Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в касаційному порядку рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи, а також постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково у випадках, визначених КАС України.

Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції.

У касаційному порядку можуть бути оскаржені ухвали суду першої інстанції про забезпечення позову, заміну заходу забезпечення позову, ухвали, зазначені у пунктах 3, 4, 12, 13, 17, 20 частини першої статті 294 КАС України, після їх перегляду в апеляційному порядку.

У касаційному порядку можуть бути оскаржені ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закритті апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про зупинення провадження, щодо забезпечення позову та заміни заходу забезпечення позову, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз'яснення рішення чи відмову у роз'ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами,

про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами,

про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами,

про заміну сторони у справі,

про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали.

Підставами касаційного оскарження судових рішень є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно в таких випадках:

1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;

2) якщо скаргник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні;

3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах;

4) якщо судове рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами другою і третьою статті 353 КАС України.

Не підлягають касаційному оскарженню:

1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом;

2) судові рішення у справах незначної складності та інших справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження (крім справ, які відповідно до КАС України розглядаються за правилами загального позовного провадження), крім випадків, якщо:

а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;

б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до КАС України позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції відніс справу до категорії справ незначної складності помилково.

Особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, має право подати касаційну скаргу на судові рішення лише після його перегляду в апеляційному порядку за її апеляційною скаргою, крім випадку, коли судові рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи було ухвалено безпосередньо судом апеляційної інстанції. У разі відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов'язки учасника справи.

Строк на касаційне оскарження

Касаційна скарга на судові рішення подається протягом тридцяти днів з дня його проголошення.

У разі якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення або розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

Учасник справи, якому повне судові рішення не було вручено у день його проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження, якщо касаційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому такого судового рішення.

Строк на подання касаційної скарги також може бути поновлений у разі його пропуску з інших поважних причин, крім випадків, коли суд дійшов висновку, що касаційна скарга є необґрунтованою.

2. Відкриття касаційного провадження в адміністративній справі

Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги

Касаційна скарга реєструється у день її надходження до суду касаційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу.

Касаційна скарга, яка не оформлена відповідно до вимог, встановлених статтею 330 КАС України, суд постановляє ухвалу про залишення такої касаційної скарги без руху.

Касаційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків для касаційного оскарження, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали про залишення касаційної скарги без руху особа має право звернутися до суду касаційної інстанції із заявою про поновлення строків або вказати інші підстави для поновлення строку.

Розгляд заяви особи про поновлення строку на касаційне оскарження здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції, склад якої визначений у порядку, встановленому статтею 31 КАС України.

Касаційна скарга не приймається до розгляду і повертається суддею-доповідачем також, якщо:

- 1) касаційна скарга подана особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписана або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;
- 2) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду касаційної інстанції;
- 3) до надіслання ухвали про відкриття касаційного провадження від особи, яка подала скаргу, надійшла заява про її відкликання;
- 4) у касаційній скарзі не викладені передбачені цим Кодексом підстави для оскарження судового рішення в касаційному порядку.

Питання про залишення касаційної скарги без руху вирішується колегією суддів у складі трьох суддів не пізніше двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги. Питання про повернення касаційної скарги суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Копія ухвали про повернення касаційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 251 КАС України. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення касаційної скарги разом з касаційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія касаційної скарги залишається в суді касаційної інстанції.

Суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо:

- 1) касаційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає касаційному оскарженню;
- 2) є ухвала про закриття касаційного провадження у зв'язку з відмовою від раніше поданої касаційної скарги цієї самої особи на це саме судові рішення;
- 3) є постанова про залишення касаційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судові рішення;
- 4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на касаційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку касаційного оскарження, визнані судом неповажними;
- 5) суд у порядку, передбаченому частинами другою, третьою цієї статті, дійшов висновку, що касаційна скарга є необґрунтованою;
- 6) Верховний Суд уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі на судові рішення, і суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення відповідно до такого висновку (крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку або коли Верховний Суд вважатиме за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах).

У разі оскарження ухвали (крім ухвали, якою закінчено розгляд справи) суд може визнати касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного провадження, якщо правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення.

Суд відмовляє у відкритті касаційного провадження з перегляду ухвали про повернення заяви позивачеві (заявникові), а також судових рішень у справах, визначених статтями 280, 281, 287, 288 КАС України, якщо рішення касаційного суду за наслідками розгляду такої скарги не може мати значення для формування єдиної правозастосовної практики.

Ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження підписується всім складом суду та повинна містити мотиви, з яких суд дійшов висновку про відсутність підстав для відкриття касаційного провадження.

Незалежно від поважності причин пропуску строку на касаційне оскарження суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у разі, якщо касаційна скарга прокурора, суб'єкта владних повноважень подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків подання касаційної скарги суб'єктом владних повноважень у

справі, про розгляд якої він не був повідомлений або до участі в якій не був залучений, якщо суд ухвалив рішення про його права та (або) обов'язки.

Питання про відмову у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Копія ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження разом з касаційною скаргою та доданими до скарги матеріалами направляються особі, яка подала касаційну скаргу. Копія касаційної скарги залишається в суді касаційної інстанції.

Відкриття касаційного провадження

За відсутності підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги чи відмови у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі.

Питання про відкриття касаційного провадження у справі вирішується колегією суддів у складі трьох суддів не пізніше двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня надходження заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, визначеному статтею 332 КАС України.

В ухвалі про відкриття касаційного провадження зазначаються підстава (підстави) відкриття касаційного провадження та строк для подання учасниками справи відзиву на касаційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи, необхідних для розгляду скарги на судові рішення. Якщо разом з касаційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття касаційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Суд касаційної інстанції надсилає копії касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи разом з ухвалою про відкриття касаційного провадження у справі.

Учасники справи мають право подати до суду касаційної інстанції відзив на касаційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом касаційної інстанції в ухвалі про відкриття касаційного провадження.

Відзив на касаційну скаргу може містити клопотання особи про розгляд справи за її участю. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду касаційної інстанції.

Відсутність відзиву на касаційну скаргу не перешкоджає перегляду рішень судів першої та апеляційної інстанцій.

До відзиву на касаційну скаргу додаються докази надсилання (надання) копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

Суд касаційної інстанції закриває касаційне провадження, якщо:

1) після відкриття касаційного провадження особа, яка подала касаційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги;

2) після відкриття касаційного провадження виявилось, що касаційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом першої чи апеляційної інстанції питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося;

4) після відкриття касаційного провадження виявилось, що Верховний Суд у своїй постанові вже викладав висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі, або відступив від свого висновку щодо застосування норми права, наявність якого стала підставою для відкриття касаційного провадження, і суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення відповідно до такого висновку (крім випадку, коли Верховний Суд вважає за необхідне відступити від такого висновку). Якщо ухвала про відкриття

касаційного провадження мотивована також іншими підставами, за якими відсутні підстави для закриття провадження, касаційне провадження закривається лише в частині підстав, передбачених цим пунктом;

5) після відкриття касаційного провадження на підставі пункту 1 частини четвертої статті 328 КАС України судом встановлено, що висновок щодо застосування норми права, який викладений у постанові Верховного Суду та на який посилався скаргник у касаційній скарзі, стосується правовідносин, які не є подібними.

Про закриття касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу.

5. Касаційний розгляд адміністративної справи

Підготовка справи до касаційного розгляду

Суддя-доповідач в порядку підготовки справи до касаційного розгляду:

- 1) з'ясовує склад учасників справи;
- 2) вирішує письмово заявлені клопотання учасників справи;
- 3) вирішує питання про можливість попереднього розгляду справи або письмового провадження за наявними у справі матеріалами у суді касаційної інстанції;
- 4) вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються;
- 5) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду справи.

Усі рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки справи до касаційного розгляду, викладаються у формі ухвали.

Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач призначає справу до касаційного розгляду у судовому засіданні чи у порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.

Підготовчі дії вчиняються з дотриманням прав всіх учасників справи подати свої міркування та заперечення щодо їх вчинення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до КАС України розглядається з їх повідомленням.

Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

Суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, передбачені пунктами 1, 4-7 частини третьої статті 353, абзацом другим частини першої статті 354 КАС України, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

У суді касаційної інстанції не приймаються і не розглядаються вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції. Зміна предмета та підстав позову у суді касаційної інстанції не допускається.

Касаційна скарга на рішення та постанови має бути розглянута протягом шістдесяти днів, а на ухвали - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження у справі.

Попередній розгляд справи

Попередній розгляд справи має бути проведений протягом п'яти днів після складення доповіді суддею-доповідачем без повідомлення учасників справи.

У попередньому судовому засіданні суддя-доповідач доповідає колегії суддів про обставини, необхідні для ухвалення судового рішення судом касаційної інстанції.

Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а рішення без змін, якщо відсутні підстави для скасування судового рішення.

Суд касаційної інстанції скасовує судові рішення за наявності підстав, які тягнуть за собою обов'язкове скасування судового рішення.

Суд касаційної інстанції призначає справу до розгляду у судовому засіданні за відсутності підстав, встановлених частинами третьою, четвертою цієї статті або статтею 345 КАС України. Справа призначається до розгляду у судовому засіданні, якщо хоч один суддя із складу суду дійшов такого висновку. Про призначення справи до розгляду у судовому засіданні постановляється ухвала, яка підписується всім складом суду.

Касаційний розгляд справи у судовому засіданні

У суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження, з урахуванням положень статті 341 КАС України.

Суд касаційної інстанції використовує процесуальні права суду першої інстанції виключно для перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права судами першої та апеляційної інстанцій.

Учасники справи повідомляються про дату, час та місце судового засідання, якщо вони подали відповідне клопотання про участь у судовому засіданні або суд визнав необхідним їх виклик для надання пояснень у справі.

Неприбуття учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце касаційного розгляду, не перешкоджає судовому розгляду справи.

Розгляд справи в суді касаційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання. Головуючий відкриває судові засідання і оголошує, яка справа, за чією скаргою та на судові рішення якого суду розглядається. Після відкриття судового засідання і вирішення клопотань учасників справи, суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судових рішень, що оскаржуються, доводи касаційної скарги та відзиву на неї.

Сторони та інші учасники справи надають свої пояснення. Першою дає пояснення особа, яка подала касаційну скаргу. Якщо касаційні скарги подали обидві сторони, першим надає пояснення позивач. За ними пояснення надають особи, які приєдналися до касаційної скарги, а потім - інші учасники справи. Головуючий може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх учасників справи рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

У своїх поясненнях сторони та інші учасники справи можуть наводити тільки ті доводи, які стосуються підстав касаційного перегляду судового рішення.

Вислухавши пояснення учасників справи, суд виходить до нарадчої кімнати.

Суд касаційної інстанції може розглянути справу в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами у разі:

- 1) відсутності клопотань від усіх учасників справи про розгляд справи за їх участю;
- 2) неприбуття жодного з учасників справи у судові засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце судового засідання;
- 3) перегляду ухвал судів першої та апеляційної інстанцій;
- 4) перегляду рішень суду першої інстанції та постанов апеляційної інстанції у справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження.

Якщо під час письмового провадження за наявними у справі матеріалами суд касаційної інстанції дійде висновку про те, що справу необхідно розглядати у судовому засіданні, то він призначає її до касаційного розгляду в судовому засіданні.

Якщо справа була розглянута в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, то копія постанови або ухвали суду касаційної інстанції надсилається учасникам справи в порядку, визначеному цим Кодексом.

Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше

ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї самої палати або у складі такої палати.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

Справа підлягає передачі на розгляд Великої Палати Верховного Суду, коли учасник справи оскаржує судові рішення з підстав порушення правил предметної юрисдикції, крім випадків, якщо:

- 1) учасник справи, який оскаржує судові рішення, брав участь у розгляді справи в судах першої чи апеляційної інстанції і не заявляв про порушення правил предметної юрисдикції;
- 2) учасник справи, який оскаржує судові рішення, не обґрунтував порушення судом правил предметної юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах;
- 3) Велика Палата Верховного Суду вже викладала у своїй постанові висновок щодо питання предметної юрисдикції спору у подібних правовідносинах.

Порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду

Питання про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

Питання про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується більшістю від складу суду, що розглядає справу.

Питання про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції.

Про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду суд постановляє ухвалу із викладенням мотивів необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах.

Суддя, не згодний із рішенням про передачу (відмову у передачі) справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати, письмово викладає свою окрему думку в ухвалі про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду або в постанові, прийнятій за результатами касаційного розгляду.

Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі справи на її розгляд, а також якщо дійде висновку про недоцільність розгляду справи Великою Палатою Верховного Суду, зокрема через відсутність виключної правової проблеми, наявність висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду, або якщо Великою Палатою Верховного Суду вже висловлена правова позиція щодо юрисдикції спору у подібних правовідносинах, справа

повертається (передається) відповідній колегії (палаті, об'єднаній палаті) для розгляду, про що постановляється ухвала. Справа, повернута на розгляд колегії (палати, об'єднаної палати), не може бути передана повторно на розгляд Великої Палати.

Після передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати визначений у ній суддя-доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців Науково-консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом.

Відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження

Позивач може відмовитися від позову, а сторони можуть примиритися у будь-який час до закінчення касаційного розгляду.

У разі відмови від позову або примирення сторін суд касаційної інстанції постановляє ухвалу відповідно до вимог статей 189, 190 КАС України, якою одночасно визнає нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій, якими закінчено розгляд справи, та закриває провадження у справі.

Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги

Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:

- 1) залишити судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій без змін, а скаргу без задоволення;
- 2) скасувати судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і передати справу повністю або частково на новий розгляд, зокрема за встановленою підсудністю або для продовження розгляду;
- 3) скасувати судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення, не передаючи справи на новий розгляд;
- 4) скасувати постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишити в силі рішення суду першої інстанції у відповідній частині;
- 5) скасувати судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі чи залишити позов без розгляду у відповідній частині;
- 6) у визначених цим Кодексом випадках визнати нечинними судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині;
- 7) у визначених цим Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, визначених пунктами 1-6 частини першої цієї статті.

Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень - без змін

Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Не може бути скасовано правильне по суті і законне судове рішення з мотивів порушення судом норм процесуального права, якщо це не призвело і не могло призвести до неправильного вирішення справи.

Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

Суд скасовує судове рішення повністю або частково і ухвалює нове рішення у відповідній частині або змінює його, якщо таке судове рішення ухвалено з неправильним застосуванням норм матеріального права або порушенням норм процесуального права.

Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення лише за умови, якщо це порушення призвело до ухвалення незаконного рішення.

Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частин.

Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині

Суд касаційної інстанції скасовує постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишає в силі судові рішення суду першої інстанції у відповідній частині, якщо встановить, що судом апеляційної інстанції скасовано судові рішення, яке відповідає закону.

Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд

Підставою для скасування ухвали судів першої та (або) апеляційної інстанцій і направлення справи для продовження розгляду є неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвели до постановлення незаконної ухвали суду першої інстанції та (або) постанови суду апеляційної інстанції, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі.

Підставою для скасування судових рішень судів першої та (або) апеляційної інстанцій і направлення справи на новий судовий розгляд є порушення норм процесуального права, на які посилається скаргник у касаційній скарзі, яке унеможливило встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, якщо:

1) суд не дослідив зібрані у справі докази, за умови висновку про обґрунтованість заявлених у касаційній скарзі підстав касаційного оскарження, передбачених пунктами 1, 2, 3 частини другої статті 328 КАС України; або

2) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження; або;

3) суд необґрунтовано відхилив клопотання про витребування, дослідження або огляд доказів або інше клопотання (заяву) учасника справи щодо встановлення обставин, які мають значення для правильного вирішення справи;

4) суд встановив обставини, що мають істотне значення, на підставі недопустимих доказів.

Порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судових рішень з направленням справи на новий розгляд, якщо:

1) справу розглянуто і вирішено неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і судом касаційної інстанції визнано підстави його відводу обґрунтованими, якщо касаційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

3) справу розглянуто адміністративними судами за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою;

4) суд прийняв рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі;

5) судові рішення не підписано будь-яким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені в судовому рішенні;

6) судові рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу;

7) судові рішення ухвалено судом з порушенням правил юрисдикції (підсудності), визначених статтями 20, 22, 25-28 КАС України.

Судові рішення не підлягає скасуванню з підстави, визначеної пунктом 7, якщо учасник справи, який подав касаційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

Справа направляється до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду або на новий розгляд, якщо порушення допущені тільки цим судом. В усіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції.

Висновки і мотиви, з яких скасовані рішення, є обов'язковими для суду першої або апеляційної інстанції при новому розгляді справи.

Постанова суду касаційної інстанції не може містити вказівок для суду першої або апеляційної інстанції про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яка норма матеріального права повинна бути застосована і яке рішення має бути прийнято за результатами нового розгляду справи.

Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині

Суд касаційної інстанції скасовує судові рішення в касаційному порядку повністю або частково і залишає позовну заяву без розгляду або закриває провадження у справі у відповідній частині з підстав, встановлених відповідно статтями 238, 240 КАС України.

Порушення правил юрисдикції адміністративних судів, визначених статтею 19 КАС України., є обов'язковою підставою для скасування рішення із закриттям провадження незалежно від доводів касаційної скарги.

Якщо суд першої або апеляційної інстанції ухвалив законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи чи припинення юридичної особи - сторони в спірних правовідносинах, що не допускають правонаступництва, після ухвалення рішення не може бути підставою для скасування судового рішення і закриття провадження у справі.

У разі закриття судом касаційної інстанції провадження у справі, якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, суд за заявою позивача постановляє в порядку письмового провадження ухвалу про передачу справи до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків закриття провадження щодо кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства, чи передачі справи частково на новий розгляд або для продовження розгляду. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача у його заяві має бути зазначено лише один суд, до підсудності якого відноситься вирішення спору.

Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття

Суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги ухвалює судові рішення у формі постанов згідно з вимогами, встановленими статтею 34 та главою 9 розділу II КАС України.

Процедурні питання, пов'язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі вирішуються судом касаційної інстанції шляхом постановлення ухвал.

Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою або ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Судові рішення суду касаційної інстанції приймаються, проголошуються, вручаються (видаються або надсилаються) учасникам справи в порядку, встановленому главою 9 розділу II КАС України.

Судові рішення суду касаційної інстанції є остаточними і оскарженню не підлягають.

Копії судових рішень суду касаційної інстанції повторно видаються судом, який розглядав таку справу як суд першої інстанції.

Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи

Якщо касаційна скарга надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час касаційного розгляду справи, суд розглядає таку скаргу за правилами, встановленими цією главою.

У випадку відкриття касаційного провадження за такою скаргою суд касаційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та рішень судів першої та (або) апеляційної інстанцій, що оскаржуються.

За результатами розгляду такої касаційної скарги суд приймає постанову, при цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду касаційної інстанції.

Суд касаційної інстанції розглядає скаргу в межах доводів, які не розглядалися під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

Суд відмовляє у відкритті провадження за касаційною скаргою, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

Набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з дати її прийняття.

Ухвала суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її проголошення.

Ухвала, постановлена судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи в письмовому провадженні, набирає законної сили з моменту її підписання суддею (суддями).

Після закінчення касаційного розгляду справа у п'ятнадцятиденний строк повертається до суду першої інстанції, який її розглядав, якщо інше не зазначено у судовому рішенні суду касаційної інстанції.

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
5. Господарський процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України: Наказ Державної судової адміністрації 20.08.2019 № 814 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19>.
7. Про граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2006 № 590 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 18. – Ст. 1336.
8. Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 98 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2011-%D0%BF>.
9. Про Державний бюджет України на 2023 рік [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
10. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20.09.2012 № 108 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0108750-12>.
11. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України: Навчальний посібник / А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник. – Київ: Прецедент, 2007. – 613 с.
12. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права /Навч. посібник/ За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.–526 с.
13. Основи адміністративного судочинства в Україні / за заг. ред. Н.В. Александрової, Р.О. Куйбіди. Київ : КНТ, 2009. 248 с.
14. Адміністративне судочинство України : підручник / О.М. Пасенюк та ін.; ред. О.М. Пасенюк. Вищий адміністративний суд України. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 672 с.

Допоміжна:

15. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. У 2 т.: Т. 1. Загальна

частина / [ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова)]. – К., 2004. – 584 с.

16. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Авторупорядники І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003. – 536 с.

17. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар / За ред. С.В. Ківалова, О.І. Харитонової / Ківалов С.В., Харитонova О.І., Пасенюк О.М., Аракелян М.Р. та ін. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2005. – 552 с.

18. Основи адміністративного судочинства : навчально-тренінговий посібник / О. Г. Юшкевич, Р. С. Мельник. – Х.: НікаНова, 2012. – 266 с.

19. Як визначити компетентний суд у вашій справі? / Авторупорядник Т.В.Руда. – Київ, 2011. – 56 с.

20. Янюк Н.В. Адміністративне судочинство: плани практичних занять по спецкурсу для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». – Львів, 2016. – 28 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>
2. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>
3. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
4. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. <http://www.rada.kiev.ua/> – Верховна Рада України
7. <http://www.guds.gov.ua> – Головне управління державної служби України
8. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України
9. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України
10. www.reyestr.court.gov.ua – Єдиний державний реєстр судових рішень.
11. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_adm/ – Касаційний адміністративний суд